

Norway
grants

VIENINGA PAVOJINGŲJŲ ATLIEKŲ IDENTIFIKAVIMO METODIKA

MARIJA LIPPA

UAB „Ekokonsultacijos“ ekspertė projekte
ESAMOS SITUACIJOS PAVOJINGŲJŲ ATLIEKŲ IDENTIFIKAVIMO
SRITYJE APŽVALGOS IR VIENINGOS PAVOJINGŲ ATLIEKŲ
IDENTIFIKAVIMO METODIKOS PARENGIMAS

2023 m. rugpjūčio 24 d.

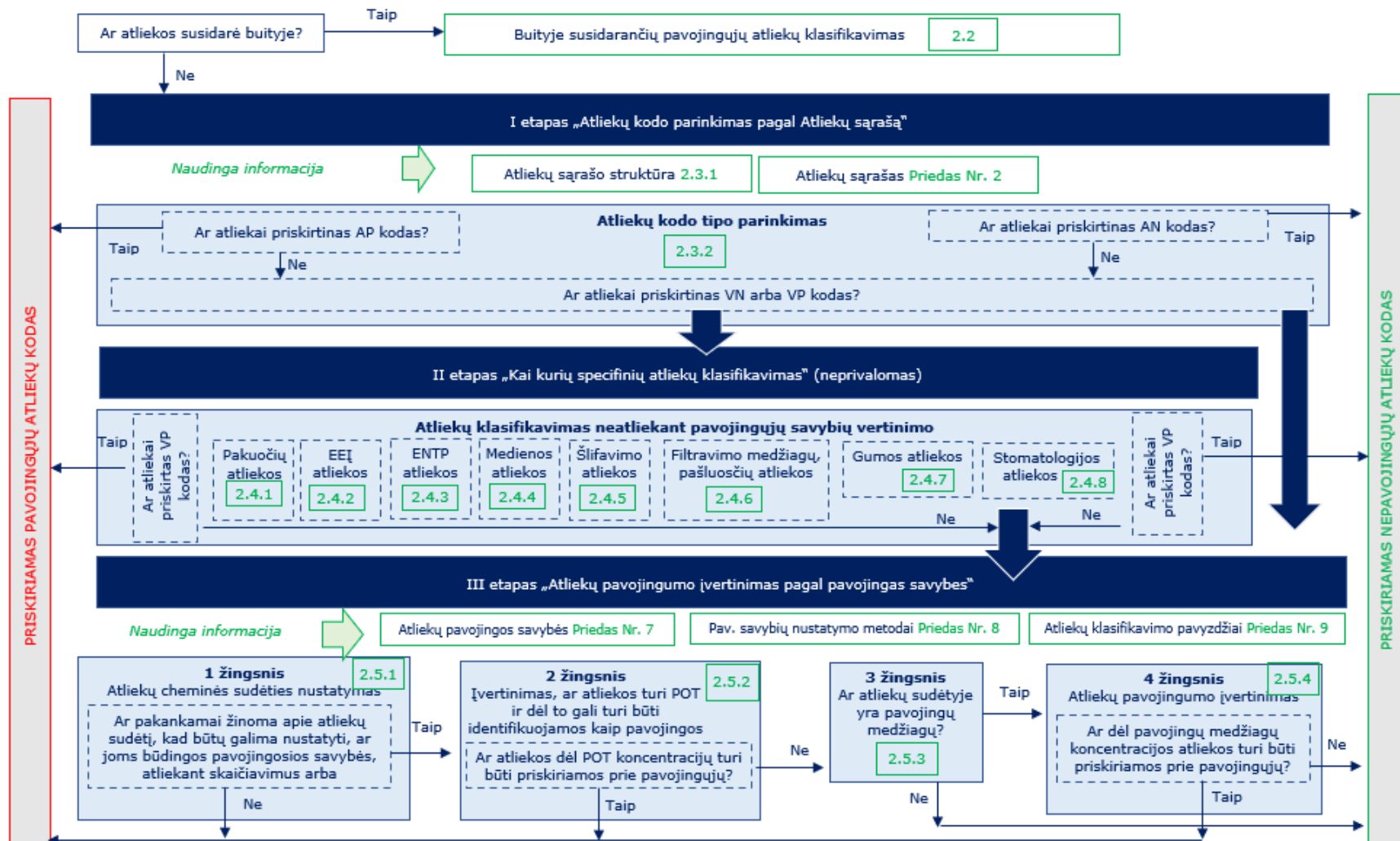
Išvadas

- Metodika parengta vykdant projektą ESAMOS SITUACIJOS PAVOJINGŲJŲ ATLIEKŲ IDENTIFIKAVIMO SRITYJE APŽVALGOS IR VIENINGOS PAVOJINGŲ ATLIEKŲ IDENTIFIKAVIMO METODIKOS PARENGIMAS
 - Projekto užsakovas: Aplinkos ministerija
 - Projekto vykdytojas: UAB „Ekokonsultacijos“
 - Projektas buvo vykdomas dviem etapais:
 - ESAMOS SITUACIJOS PAVOJINGŲJŲ ATLIEKŲ IDENTIFIKAVIMO SRITYJE APŽVALGOS PARENGIMAS
 - Pritaikius Apžvalgos išvadas, pavojingųjų atliekų identifikavimo gerą patirtį, išanalizavus esamą situaciją ir patirtį identifikuojant ir klasifikuojant atliekas Lietuvoje ir užsienyje buvo parengta VIENINGA PAVOJINGŲ ATLIEKŲ IDENTIFIKAVIMO METODIKA
 - Apžvalgos ir Metodikos tikslas – parengti Metodiką valstybės ir savivaldos institucijoms ir įstaigoms (toliau – institucijos) ir ūkio subjektams kaip teisingai vertinti ir taikyti nacionalinius ir Europos Sąjungos (toliau – ES) teisės aktus dėl atliekų klasifikavimo, siekiant užtikrinti tinkamą ir efektyvų pavojingųjų atliekų identifikavimą ir klasifikavimą, kad pavojingosios atliekos būtų saugiai ir efektyviai surenkamos ir tvarkomos.
-
- *2023-07-24 Aplinkos ministro įsakymu Nr. D1-246 metodika patvirtinama*

Metodikos struktūra (1)

- Buityje susidarančių pavojingųjų atliekų klasifikavimas (žr. 2.2 p.)
- Kitų atliekų klasifikavimas:
 - I etapas:** Tinkamo atliekų kodo parinkimas. Privalomas etapas. Šiame etape svarbu tinkamai parinkti atliekų kodą su tikslu nustatyti jo tipą ir pagal tai nustatyti ar reikalingi tolimesni veiksmai (**Metodikos 2.3 p.**)
 - II etapas:** Kai kurių specifinių atliekų klasifikavimas. Neprivalomas etapas. Šiame etape pateiktos rekomendacijos dėl kai kurių specifinių atliekų srautų (pakuočių atliekos, EEĮ atliekos, ENTP atliekos) klasifikavimo, atsižvelgiant į šioms atliekoms būdingas savybes, bet neatliekant III etapo veiksmų (**Metodikos 2.4 p.**)
 - III etapas:** Atliekų klasifikavimas pagal pavojingąsias savybes (**Metodikos 2.5 p.**)
Privalomas etapas, kai atliekai priskirtinas atliekų kodas yra veidrodinis (apie atliekų kodų tipus žr. **Metodikos 2.3.1 p.**)
- Metodikos pabaigoje esančiuose prieduose pateikta informacinė, metodinė, pagalbinė informacija, padedanti praktiškai pritaikyti teisės aktų nuostatas dėl pavojingųjų atliekų klasifikavimo. Taip pat prieduose yra pateikti atliekų klasifikavimo pavyzdžiai

Metodikos struktūra (2)

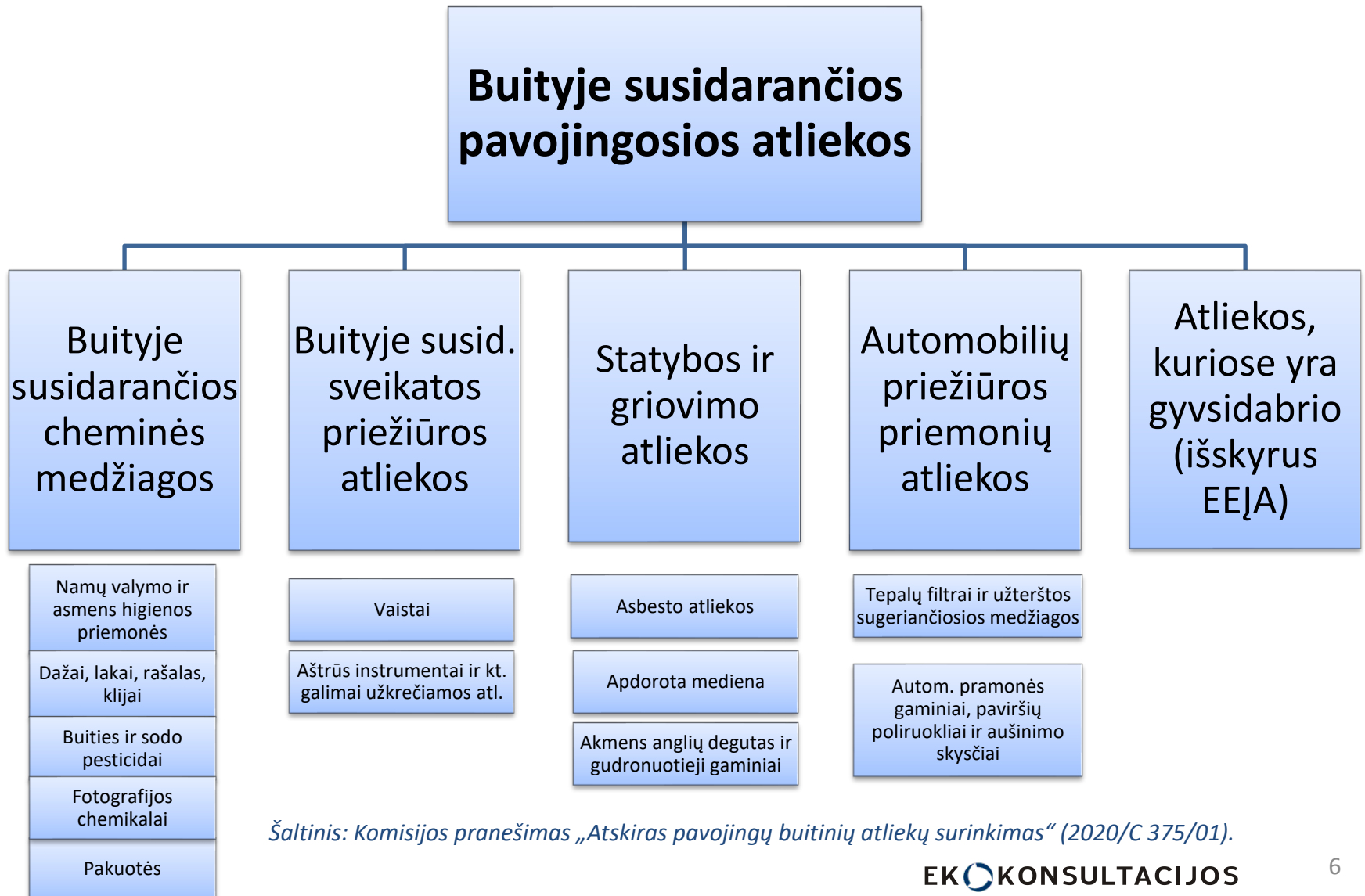

1 pav. Metodikos struktūra

VIENINGA PAVOJINGŲJŲ ATLIEKŲ IDENTIFIKAVIMO METODIKA

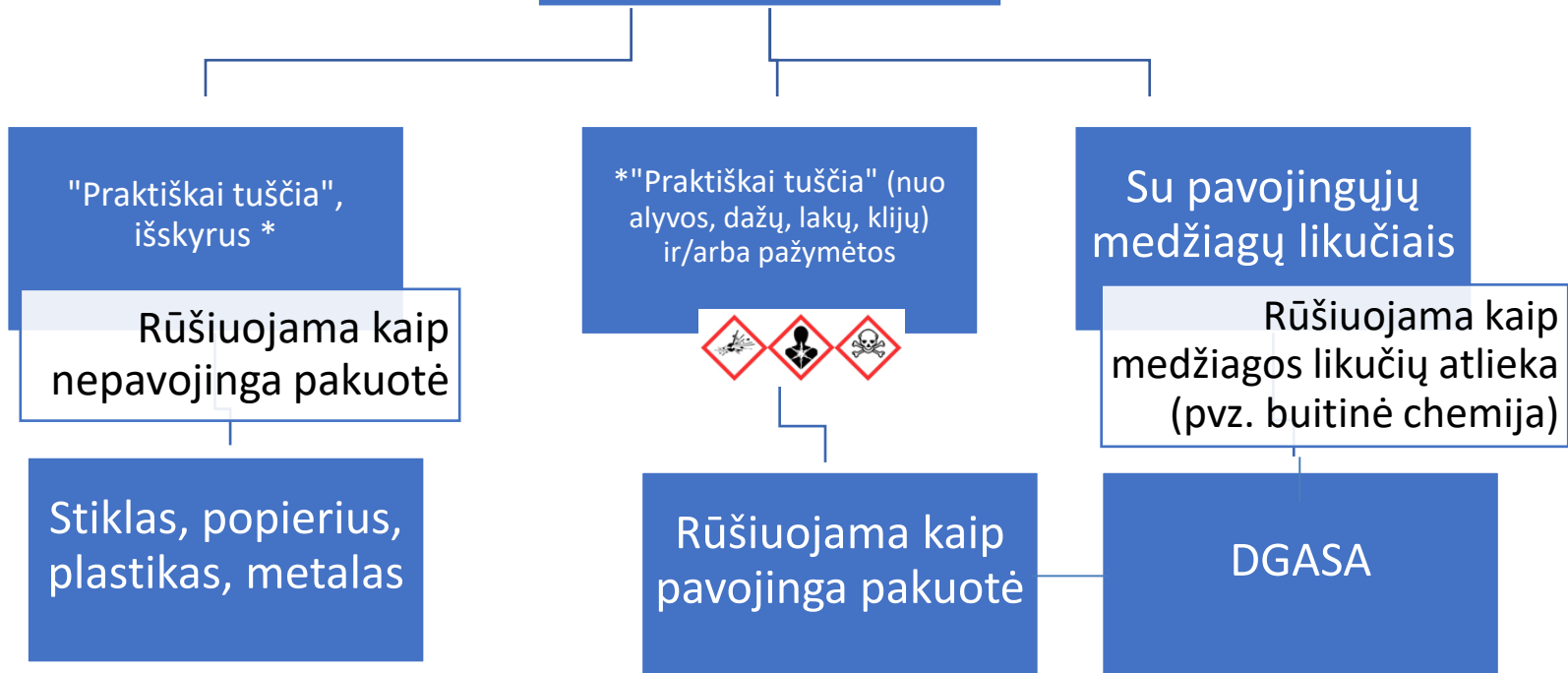
Buityje susidarančių pavojingųjų atliekų identifikavimo, klasifikavimo ir rūšiavimo rekomendacijos (Metodikos PRIEDAS NR. 3)

Kokios buityje susidarančių pavojingųjų atliekų rūšys / srautai vertinti metodikoje?

Šaltinis: Komisijos pranešimas „Atskiras pavojingų buitinių atliekų surinkimas“ (2020/C 375/01).

Pakuotė nuo pavojingųjų medžiagų ir mišinių

VIENINGA PAVOJINGŲJŲ ATLIEKŲ IDENTIFIKAVIMO METODIKA

I etapas „Atliekų kodo parinkimas pagal Atliekų sąrašą“

I etapas „Atliekų kodo tipo parinkimas“ (1)

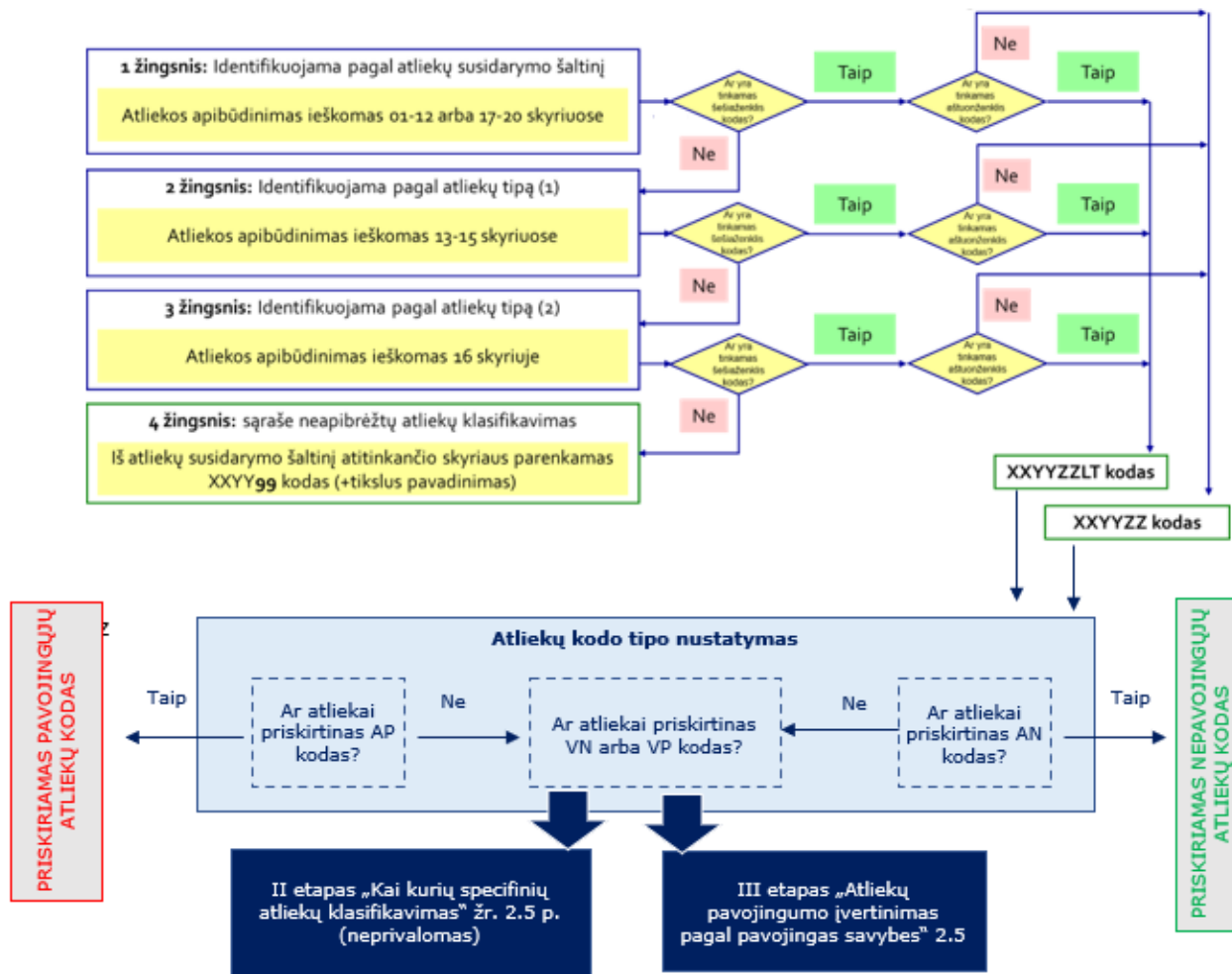

I etapas „Atliekų kodo tipo parinkimas“ (2)

Norint nustatyti atliekų kodą pagal Atliekų sąrašą, turėtų būti laikomasi toliau nurodytos tvarkos:

- nustatomas atliekų, nurodytų 01–12 arba 17–20 skyriuose, šaltinis ir nustatomas šešių arba aštuonių skaitmenų atliekos kodas (išskyrus kodus, kurie šiuose skyriuose baigiasi 99);
- jeigu 01–12 arba 17–20 skyriuose neįmanoma rasti tinkamo kodo atliekoms identifikuoti, turi būti patikrinami 13, 14 ir 15 skyriai;
- jeigu netinka nė vienas šių atliekų kodų, atliekos turi būti identifikuojamos pagal 16 skyrių;
- jeigu atliekų nėra ir 16 skyriuje, sąrašo skirsnyje, atitinkančiame pirmajame etape nurodytą veiklą, turi būti naudojamas kodas 99 (kitais atvejais – neapibrėžtos atliekos).
- Norint nustatyti atliekos kodą sąrašė, pirmiausia nustatomas aštuonių skaitmenų atliekos kodas. Jeigu netinka nė vienas iš aštuonių skaitmenų atliekų kodo, tada naudojamas šešių skaitmenų atliekos kodas.
- **Jei kodo tipas AN arba AP – atliekų klasifikavimo proceso pabaiga, jei VN arba VP – pereiti prie kitų etapų**

I etapas „Atliekų kodo tipo parinkimas“ (3)

VIENINGA PAVOJINGŲJŲ ATLIEKŲ IDENTIFIKAVIMO METODIKA

II etapas „Kai kurių specifinių atliekų klasifikavimas“

II etapas - specifinių atliekų srautų klasifikavimas

- II etapo esmė:
 - tam tikrų specifinių atliekų srautų klasifikavimas neatliekant tyrimų, įvertinant kitas atliekų savybes/duomenis apie atliekas
 - jei atliekų nepavyksta identifikuoti (tai yra priskirti atliekų kodą) taikant II etapo algoritmus – atliekami III etapo veiksmai
- Metodikoje siūloma II etape klasifikuoti šiuos srautus:
 - pakuočių atliekos,
 - EEJ atliekos,
 - ENTP atliekos,
 - medienos atliekos,
 - šlifavimo atliekos,
 - filtravimo medžiagų ir pašluosčių atliekos,
 - gumos atliekos,
 - stomatologijos atliekos

VIENINGA PAVOJINGŲJŲ ATLIEKŲ IDENTIFIKAVIMO METODIKA

III etapas „Atliekų pavojingumo įvertinimas pagal pavojingas savybes“

III etapas - atliekų pavojingumo nustatymas įvertinant pavojingas savybes (1)

- Etapo esmė:
 - Atliekamas tik tuo atveju, jei I etape nustatyta, kad atliekai priskirtinas VN arba VP kodas
 - Gali būti atliekamas ir po II etapo, jei atlikus šiame etape aprašytus veiksmus nepavyko nustatyti ar atliekos yra pavojingosios
 - Jei priimamas sprendimas (pvz., neturint pakankamai informacijos apie atliekų sudėtį, nenorint/neturint galimybės atlikti atliekų tyrimų ir kt.) III etapo veiksmų neatlikti – **atliekos klasifikuojamos kaip pavojingosios**

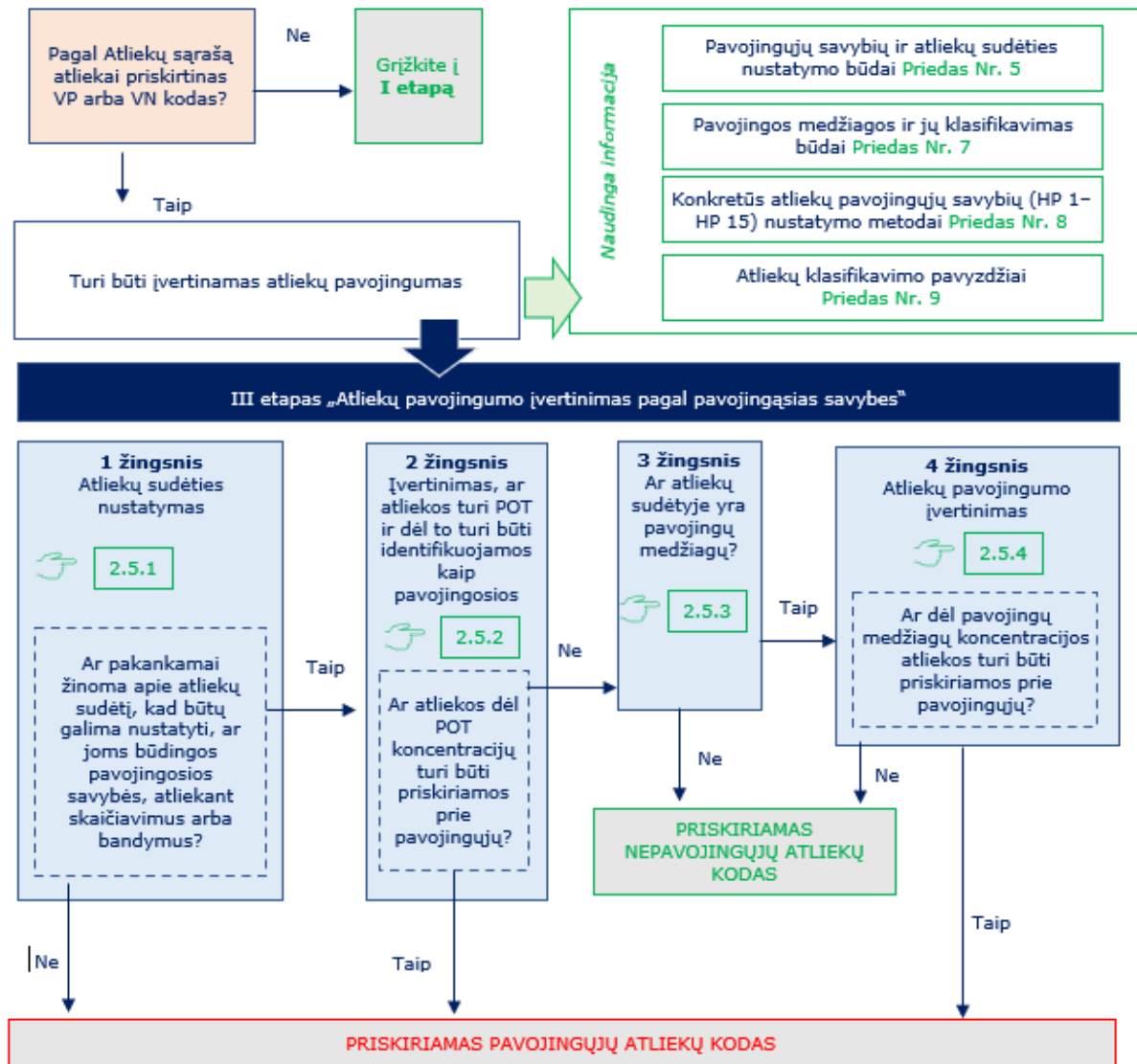
Vadovaujantis Atliekų tvarkymo taisyklių nuostatomis atliekos turi būti priskiriamos prie pavojingųjų, jei jose **yra tam tikri kiekiai POT arba pavojingų medžiagų** ir dėl to atliekos pasižymi pavojingomis savybėmis.

III etapas - atliekų pavojingumo nustatymas įvertinant pavojingas savybes (2)

Metodikoje siūloma atlikti šiuos žingsnius (žr. kitą skaidrę):

- 1 žingsnis. Atliekų sudėties nustatymas
- 2 žingsnis. Įvertinimas, ar atliekos turi POT ir dėl to gali būti identifikuojamos kaip pavojingos
- 3 žingsnis. Ar atliekų sudėtyje yra pavojingų medžiagų?
- 4 žingsnis. Atliekų pavojingumo įvertinimas pagal jose esančių medžiagų pavojingas savybes

III etapas - atliekų pavojingumo nustatymas įvertinant pavoingas savybes (3) - žingsniai

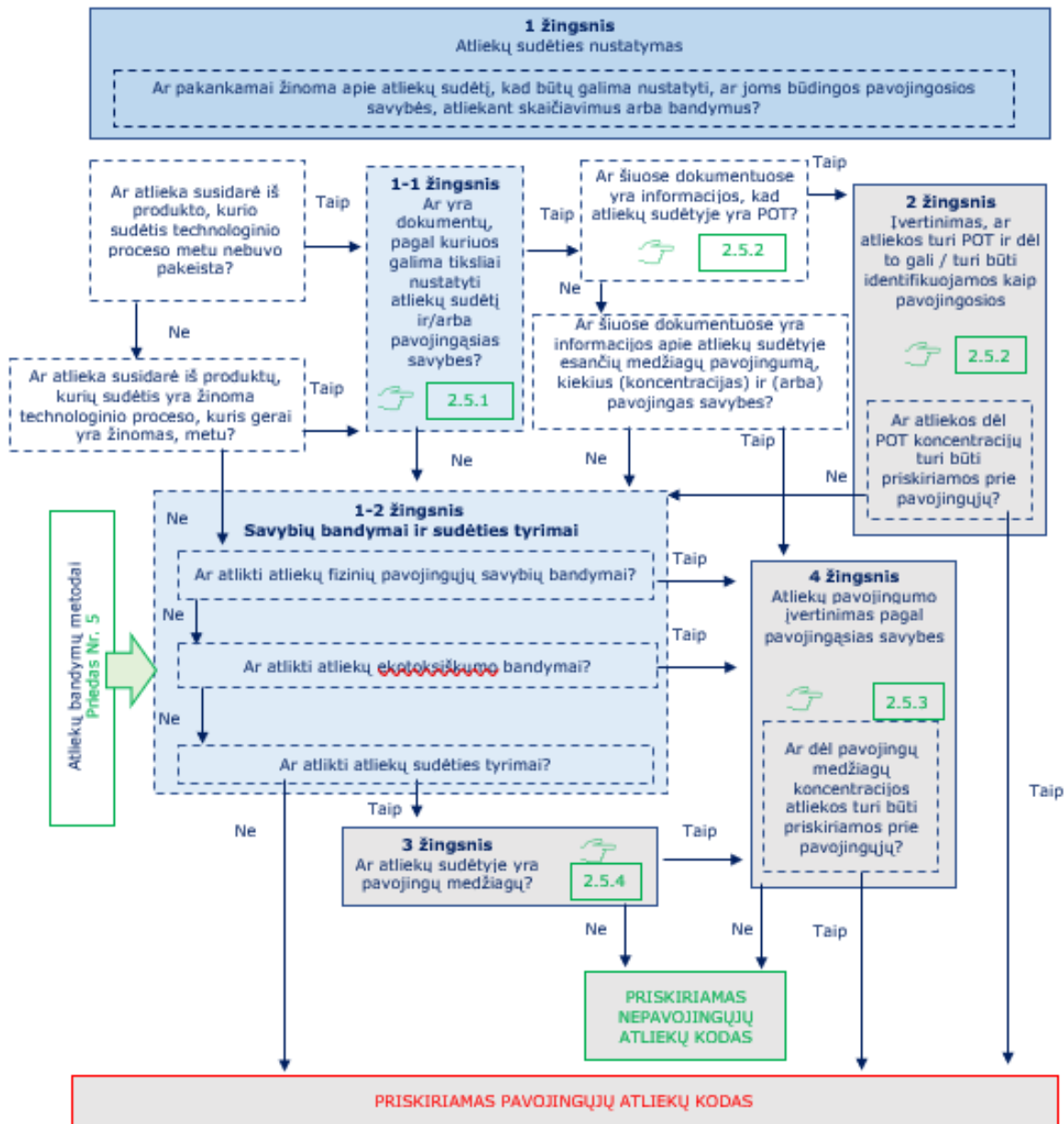

III etapas - atliekų pavojingumo nustatymas įvertinant pavojingas savybes | 1 žingsnis.

Atliekų sudėties nustatymas (1)

- Gauti pakankamos informacijos apie pavojingųjų medžiagų buvimą ir kiekį atliekose, siekiant nustatyti, ar atliekos turi būti klasifikuojamos kaip pavojingosios dėl to, kad jose yra POT arba pavojingų medžiagų **yra svarbus veiksmas** klasifikuojant atliekas.
- Yra keli būdai rinkti informaciją apie atliekų sudėtį, joje esančias pavojingąsias medžiagas ir galinčias pasireikšti pavojingąsias savybes:
 - informacija apie gamybos (chemijos) procesą, kuriame susidaro atliekos, ir žaliavas bei tarpines medžiagas, įskaitant ekspertų nuomones (naudingas šaltinis gali būti gamintojo pateiktos GPGBID ataskaitos, pramonės procesų vadovai, procesų aprašai ir žaliavų sąrašai ir kt.);
 - pirminio medžiagos ar objekto, prieš jiems tampant atliekomis, gamintojo informacija, pvz., saugos duomenų lapai (SDL), produktų etiketės arba vardinių parametru lentelės;
 - atliekų ėminių ėmimas ir cheminė analizė (Priedas Nr. 5).
- Priklausomai nuo informacijos apie atliekų sudėtį prieinamumo, jos kokybės, pakankamumo atliekų identifikavimo procesas gali pasibaigti jau šiame žingsnyje – **neturint pakankamai informacijos apie atliekos sudėtį, tokiai atliekai turi būti priskiriamas pavojingųjų atliekų kodas**

(žr. kitą skaidrę).

III etapas - atliekų pavojingumo nustatymas įvertinant pavojingas savybes | 1 žingsnis. Atliekų sudėties nustatymas (2)

Pastaba: šioje schemoje POT reiškia POT, yra 15 POT, nurodyti Atliekų tvarkymo taisyklių 1 priedo 2.2.3 punkte

III etapas - atliekų pavojingumo nustatymas įvertinant pavojingas savybes | 2 žingsnis.

Įvertinimas, ar atliekos turi POT ir dėl to gali būti identifikuojamos kaip pavojingos

- Jei atliekose yra vienas ar daugiau iš 15 POT, nurodytų Atliekų tvarkymo taisyklių 1 priedo 2.2.3 punkte, tiriama, ar jų koncentracija neviršija POT reglamento IV priede nurodytoms medžiagoms nustatytas ribines koncentracijas.
- POT reglamento 4 priede nurodyti teršalai ir jų ribinės koncentracijos pateiktos Metodikos Priedo Nr. 6 1 lentelėje.
- **Atliekose gali būti ir kitų POT iš POT reglamento IV priedo, tačiau dėl šių teršalų buvimo atliekos iš karto netampa pavojingomis atliekomis, net jei viršija POT reglamento IV priede joms nustatytas ribines vertes. Jų klasifikavimas priklausytų nuo cheminės medžiagos pavojingumo klasifikacijos (žr. Metodikos Priedo Nr. 6 2 lentelę) ir turi būti vertinama ar atlieka atitinka nors vieną iš HP1 – HP 15 savybių (žr. Metodikos 2.5.4 p.)**

III etapas - atliekų pavojingumo nustatymas įvertinant pavojingas savybes | 3 žingsnis.

Ar atliekų sudėtyje yra pavojingų medžiagų? (1)

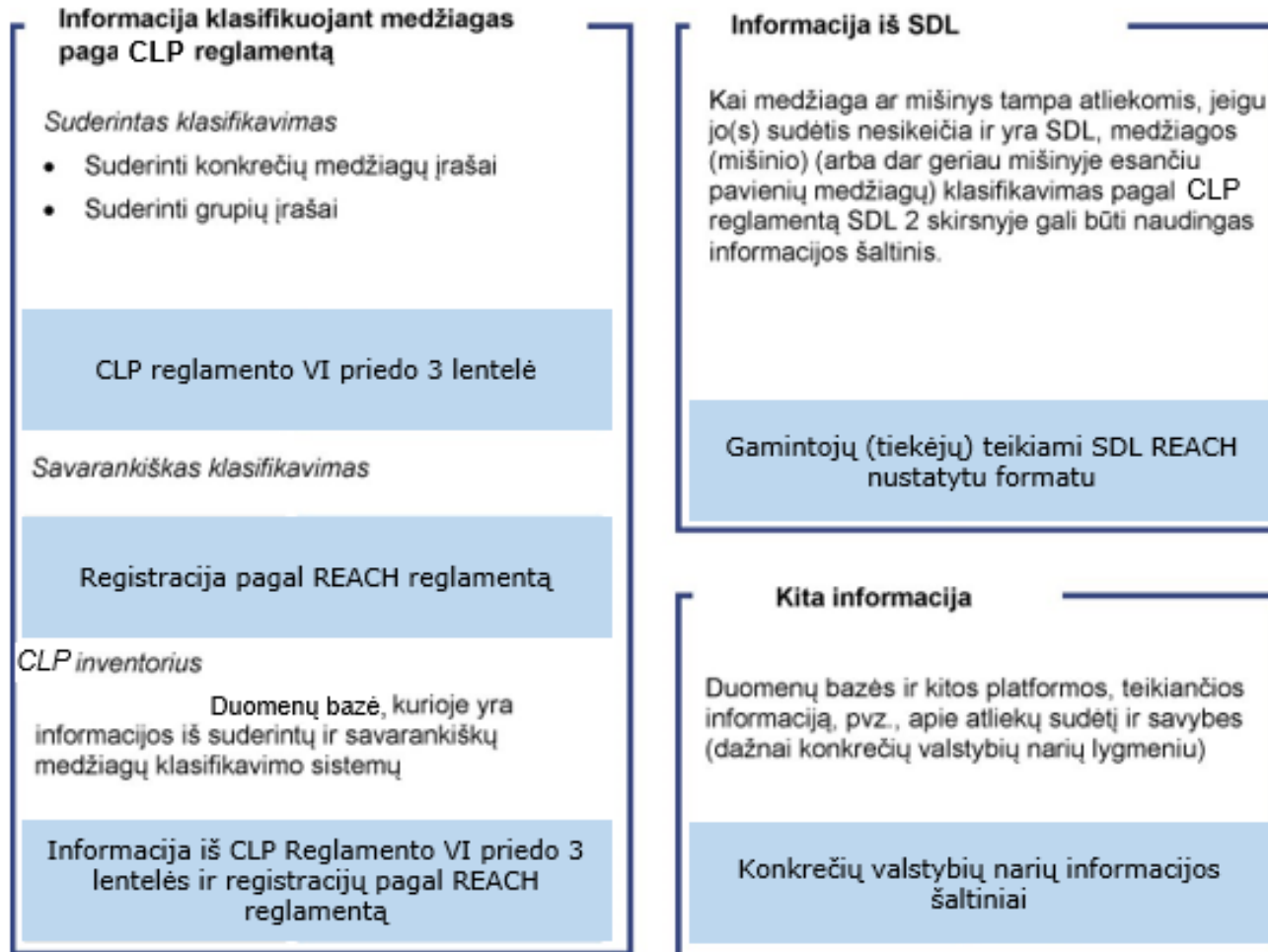
- Nustačius, kokių medžiagų esama aptariamose atliekose, reikia nuspręsti, ar nustatytos medžiagos yra pavojingosios ir kaip nustatyti jų cheminę klasifikaciją.
- Pavojingoji medžiaga – tai medžiaga, kuriai ją klasifikuojant pagal CLP reglamentą priskiriamas pavojingumo frazės kodas
- Informacija apie pagrindinius duomenų šaltinius apie pavojingas medžiagas pateikta Metodikos 11 pav. bei Metodikos 2.5.3 p.
- Pagalbinė informacija:
 - Informacija apie tai, kaip rasti informaciją CLP inventoriuje - Metodikos Priedas Nr. 7-2
 - Informacija apie dažniausiai atliekose randamų medžiagų pavojingas savybes – Metodikos Priedas Nr. 7-3

Jei nustatoma, kad atliekose yra pavojingų medžiagų – pereinama prie 4 žingsnio

Jei nustatoma, kad atliekose nėra pavojingų medžiagų – atliekos identifikuojamos kaip nepavojingosios

III etapas - atliekų pavojingumo nustatymas įvertinant pavojingas savybes | 3 žingsnis.

Ar atliekų sudėtyje yra pavojingų medžiagų? (2)

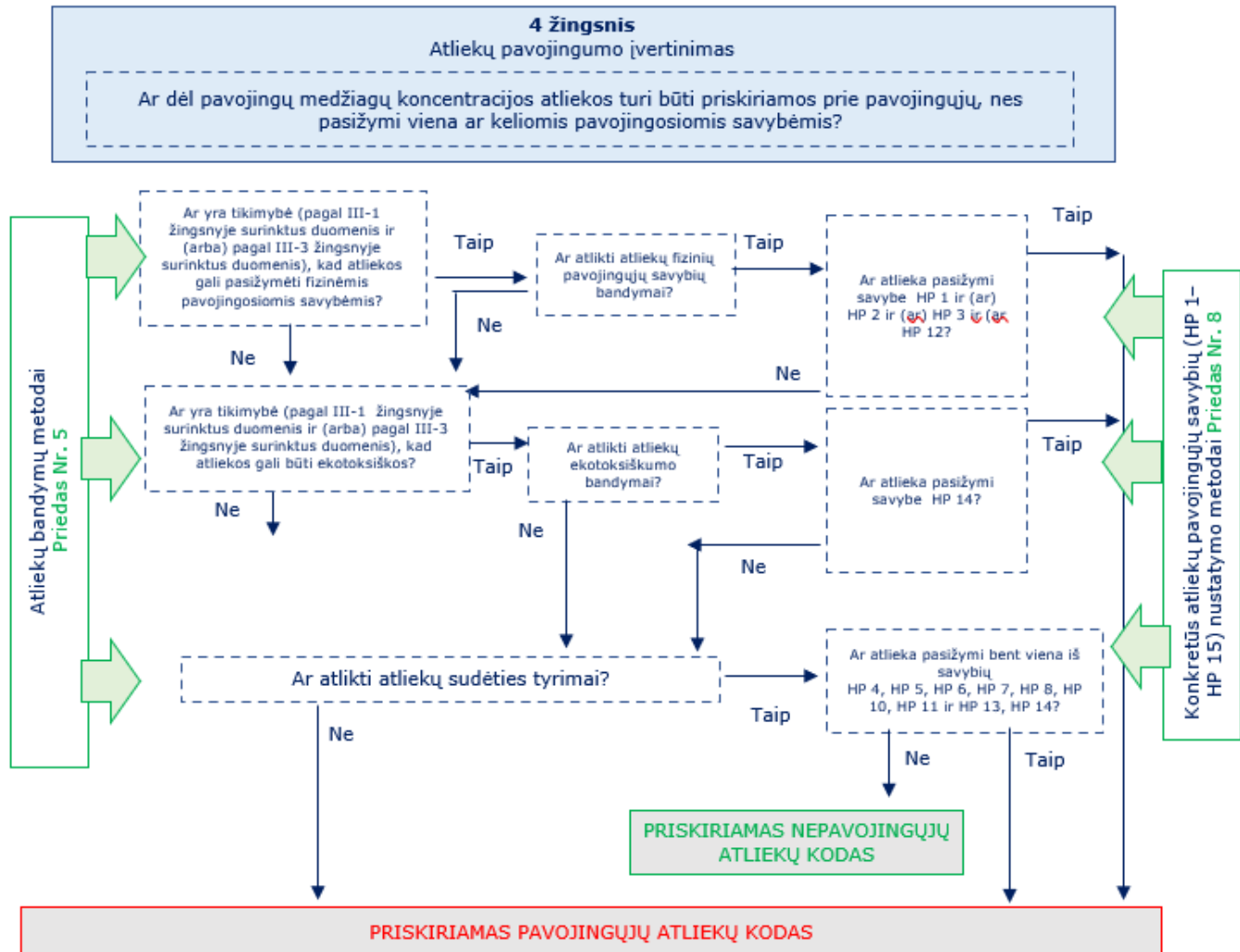

III etapas - atliekų pavojingumo nustatymas įvertinant pavojingas savybes | 4 žingsnis.

Atliekų pavojingumo įvertinimas (1)

- Vadovaujantis Atliekų tvarkymo taisyklių 1 priedo nuostatomis atliekų pavojingumas turi būti vertinamas vadovaujantis Reglamento Nr. 1357/2014 nuostatomis, t.y. turi būti nustatyta, ar atliekos dėl jose esančių pavojingų medžiagų ir jų koncentracijų pasižymi viena ar daugiau pavojingų savybių (Metodikos 1 lentelė)
- Atliekų pavojingumo įvertinimo esmė: turint informacijos apie atliekų sudėtį turi būti atliktas įvertinimas, ar atliekos pasižymi aukščiau išvardintomis pavojingomis savybėmis:
 - atlikus savybių (fizinių arba ekotoksiškumo) bandymus arba
 - pagal PDA III priede pateiktas slenkstinių dydžių (kartais naudojama sąvoka „ribinė vertė“, t.y. dydis pagal kurį nustatoma, ar tam tikros pavojingosios medžiagos buvimas atliekose turi būti vertinamas dėl pasižymėjimo vieną ar kitą pavojinga savybe) ir ribinių koncentracijų vertes.
- Pagalbinė informacija:
 - Atliekų bandymų metodai - Metodikos Priedas Nr. 5
 - Konkretūs atliekų pavojingųjų savybių (HP 1–HP 15) nustatymo metodai - Metodikos Priedas Nr. 8
 - Kai kurių atliekų klasifikavimo pavyzdžiai - Metodikos Priedas Nr. 9

III etapas - atliekų pavojingumo nustatymas įvertinant pavojingas savybes | 4 žingsnis - Atliekų pavojingumo įvertinimas (2)

III etapas - atliekų pavojingumo nustatymas įvertinant pavojingas savybes | 4 žingsnis.

Atliekų pavojingumo įvertinimas (3)

Svarbios pastabos:

- **Nėra būtina atlikti įvertinimą dėl visų pavojingųjų savybių.** T.y. jei, pvz., yra pagrįstų įtarimų, kad atliekos gali būti pavojingomis dėl pasižymėjimo savybe HP 14 (ekotoksiškos) ir atlikus bandymus ši informacija patvirtinama – galima atliekoms priskirti pavojingųjų atliekų kodą, neatliekant bandymų dėl fizinių savybių HP 1, HP 2, HP 3, HP 12 ir (arba) sudėties tyrimų ir skaičiavimų, siekiant nustatyti ar atliekos pasižymi savybėmis HP 4, HP 5, HP 6, HP 7, HP 8, HP 10, HP 11 ir HP 13;
- skirtingai nuo kitų, anksčiau aprašytų III etapo žingsnių, **šiuo atveju nėra būtina visais atvejais laikytis schemoje nurodyto veiksmų eiliškumo**, nes kiekvienu atveju, atsižvelgiant į turimą informaciją apie atliekas turi būti nusprendžiama kokius iš tyrimų (fizinių savybių nustatymo, ekotoksiškumo nustatymo ar sudėties tyrimus) racionaliausia atlikti pirmiau, nei kitus. Pvz., gali būti numanoma, kad atliekos pasižymi savybe HP 3 (degiosios), todėl pirmiausia gali būti atliktas bandymas siekiant nustatyti ar atliekos pasižymi šia savybe ir tuo atveju, jei bandymai tai patvirtins – atlikti kitų schemoje nurodytų veiksmų nėra poreikio.

III etapas - atliekų pavojingumo nustatymas įvertinant pavojingas savybes | 4 žingsnis.

Atliekų pavojingumo įvertinimas (4)

Svarbios pastabos (tęsinys):

- siekiant palengvinti atliekų identifikavimo procesą III etapo 1 žingsnyje surinktus/gautus duomenis (duomenis apie medžiagų koncentracijas), III etapo 3 žingsnyje surinktus duomenis apie atliekų sudėtyje esančias medžiagas (pavojingumo frazes) galima surašyti į bendrą lentelę, juos apibendrinant su PDA III priede nurodytais duomenimis – slenkstiniais dydžiais, toks duomenų apibendrinimas yra naudingas siekiant atlikti pirminę turimų duomenų analizę ir iš tolimesnio vertinio eliminuoti medžiagas, kurių koncentracijos neviršija slenkstinių dydžių.

Elementas/ Parametras	Nustatyta elemento koncentracija, mg/kg	Papildomi duomenys („blogiausio atvejo“ scenarijaus skaičiavimams)					Perskaičiuota koncentracija, %	Pavojingosios savybės/slenkstiniai dydžiai ³								
		Junginys	CAS Nr.	Eleme nto atomi nė masė	Jungin io molek ulinė masė	Paskaičiuota junginio koncentracija, mg/kg		HP4	HP5	HP6	HP7	HP8	HP10	HP11	HP13	HP14
								1%	1%	0,10%	0,10%	1%	0,30%	0,10%	10%	
Cd	1,10	CdCl ₂	10108-64-2	112,410	183,310	1,79	0,0002		H372	H301 (3), H330 (2)	H350		H360	H340		H410
Cr	52	CrO ₃	1333-82-0	51,990	99,990	100	0,010	H314	H372	H301 (3), H311 (3), H330 (2)	H350	H314	H361	H340	H317, H334	H410
Cu	23	CuCl ₂	7447-39-4	63,550	134,450	49	0,005	H315, H319		H301						H411
Pb	60	PbCl ₂	7758-95-4	207,2	278,100	81	0,008		H373	H302, H332	H351		H360			H410
Ni	18	NiCl ₂	7718-	58,69	128,59	40	0,004	H315	H373	H301(3)	H350		H360	H317		H410

- Daugiau informacijos – žr. pavyzdžius Metodikos Priede Nr. 9**

Apibendrinimas

- Jei esate buityje susidarančių atliekų turėtojas – **skaityti visos metodikos nėra poreikio – žr. Metodikos Priedą Nr. 3**
- Ne buityje susidarančių atliekų turėtojams:
 - Atliekų identifikavimo tikslas – priskirti teisingą kodą iš Atliekų sąrašo, įvertinant atliekų kilmę (susidarymo šaltinį), medžiagas, iš kurių atliekos sudarytos ir ar atliekos pasižymi pavojingosiomis savybėmis
 - Pirmiausiai reikia nustatyti kokio tipo atliekų kodas priskirtinas atliekai veidrodinis ar ne, **svarbu** – yra tam tikros atliekų kodų parinkimo iš Atliekų sąrašo taisyklės ir jos aprašytos **Metodikos I etape** - žr. Metodikos 2.3 p.
 - jei atliekai priskirtinas neveidrodinis kodas (AP arba AN) – **kitų Metodikos skyrių neprireiks – atliekų identifikavimas baigiasi I etape**
 - Jei atliekai priskirtinas veidrodinis kodas (o jie visada būna bent du – pavojingųjų atliekų kodas ir nepavojingųjų atliekų kodas) – **reikės atlikti II ir (arba) III etapo veiksmus**
 - **II etapo esmė** – „susitarti“ kad tam tikriems atliekų srautams pagal tam tikrus požymius priskiriami pavojingųjų/nepavojingųjų atliekų kodai neatliekant pilnojo vertinimo dėl pavojingųjų savybių – žr. Metodikos 2.4 p.
 - **III etapo esmė** – nustatytas veiksmų eiliškumas atliekant atliekų pavojingųjų savybių vertinimą – žr. Metodikos 2.5 p.

AČIŪ UŽ DĒMESĪ